

4. Ромовська З. Сімейний кодекс України : науково-практичний коментар. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2009. 428 с.
5. Гресь Н. Договірне регулювання аліментних зобов'язань щодо утримання батьками своїх дітей. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 3. С. 49–52.
6. Сібірцева О. Припинення стягнення аліментів у зв'язку зі зміною місця проживання дитини. URL: https://jurliga.ligazakon.net/aktualno/13209_pripinennya-styagnennya-alimentv-u-zvyazku-z-zmnoyu-mstysya-prozhivannya-ditini
7. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004. № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. ст.492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 26.11.2023)
8. Конвенція про права дитини ООН від 20.11.1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 26.11.2023)
9. Постанова Касаційного цивільного суду у справі № 596/826/21 від 29.06.2022. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/105110276?_ga=2.86873240.185417080.17009908471866768196.1675061198#_gl=1*8z1swf*_gcl_au*NzA0ODMxMjY4LjE2OTk1OTgxMDY. (дата звернення: 26.11.2023)
10. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016. № 1404-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 30. ст. 542 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text> (дата звернення: 26.11.2023)

УДК 342.7

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.4.5>

КАРАЩУК О.О., МОХОВІКОВА С.С.

СЛУЖБОВИЙ ТВІР ЯК ОБ'ЄКТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА: ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

OFFICIAL WORK AS AN OBJECT OF COPYRIGHT: PECULIARITIES OF LEGAL REGULATION

У статті досліджуються особливості та специфіка службового твору як об'єкту авторського права. Здійснюється порівняння норм нового Закону «Про авторське право та суміжні права» з положеннями попереднього Закону, який вже втратив чинність. Акцентується увага на зміні дефініції службового твору, а саме на новому лаконічнішому визначенні, в якому службовий твір – твір, створений працівником у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом).

Доведено, що для уникнення спірних та конфліктних ситуацій роботодавцю слід максимально конкретизувати вимоги до кожного службового твору, визначити його характеристики, елементи, короткий зміст чи будь-які інші критерії, які дозволять розмежувати службовий твір з іншими об'єктами, створеними працівником.

Розглядається питання суб'єктів службового твору та, кому саме належать особисті немайнові та майнові права; висвітлюються проблемні аспекти та варіанти усунення колізій в законодавстві в цьому напрямку.

© КАРАЩУК О.О. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права (Київський національний університет імені Тараса Шевченка)

© МОХОВІКОВА С.С. – студентка освітнього рівня «Магістр» спеціальності «081 – Право» освітньої програми «Інтелектуальна власність» (Київський національний університет імені Тараса Шевченка)

Рекомендується в договорі між працівником і роботодавцем визначити, що передача майнових авторських прав на твір відбувається в момент створення кожного елементу твору. Важливо також врахувати обов'язок працівника передати роботодавцю незавершений твір у зв'язку із звільненням та можливість укласти окремий цивільно-правовий договір для завершення твору автором, після втрати його статусу як працівника.

В статті зазначається, що розпорядження майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав, окрім трудового договору (контракту) може здійснюватися на підставі цивільно-правових договорів. Зазначається, які положення доцільно передбачити у разі укладення між працівником та його роботодавцем договору про розподіл майнових прав інтелектуальної власності.

Наводяться відмінності правового регулювання між службовими творами (авторське право) та службовими об'єктами у сфері права промислової власності.

Ключові слова: *інтелектуальна власність, авторське право, створення службового твору, виконання трудових обов'язків, особисті немайнові та майнові права, винагорода.*

The article examines the peculiarities and specifics of an official work as an object of copyright. The author compares the provisions of the new Law of Ukraine “On Copyright and Related Rights” with the provisions of the previous Law, which has already expired. The author focuses on the amendments made to the definition of an official work, namely, a new and more concise definition, according to which an official work is a work created by an employee in connection with the performance of the duties under an employment agreement (contract).

The author proves that in order to avoid disputes and conflicts, the employer should specify the requirements for each official work as much as possible, define its characteristics, elements, brief description or any other criteria which allow identifying an official work from other objects created by an employee.

The issue of the subjects of an official work and who exactly owns personal non-property and property rights is considered; problematic aspects and options for eliminating conflicts in the legislation in this area are highlighted.

It is recommended that the agreement between the employee and the employer specifies that the transfer of property copyright rights to the work takes place at the time of creation of each element of the work. It is also important to take into account the employee's obligation to hand over the unfinished work to the employer in connection with his/her dismissal and the possibility to sign a separate civil law contract for completion of the work by the author after the loss of his/her status as an employee.

The article notes that the disposal of copyright or related rights objects property rights, except for an employment agreement (contract), may be based on civil law agreements. The author indicates what provisions should be provided in case an employee and his/her employer sign an agreement on the distribution of intellectual property rights.

The author also distinguishes the differences in legal regulation between official works (in the field of copyright) and official works in the field of industrial property rights.

Key words: *intellectual property, copyright, creation of an official work, performance of labour duties, personal non-property and property rights, remuneration.*

Вступ. У сучасному цифровому віці, коли інформаційний потік нестримно зростає, а технології швидко розвиваються, питання щодо службового твору стають більш актуальними та складними. Однією з ключових галузей, яка регулює права творців та забезпечує їх справедливий винагорода, є сфера авторського права та суміжних прав.

Постановка завдання. Враховуючи сучасні тенденції, виникає необхідність у розумінні та адаптації правових механізмів для захисту об'єктів права інтелектуальної власності, які створюються саме в рамках трудових правовідносин. У даній статті ми розглянемо ключові аспекти поняття службового твору в контексті авторського права та суміжних прав, судову практику та деякі розбіжності порівняно зі службовими творами у праві промислової власності.

Результати дослідження. Поняття службового твору зазнало законодавчих змін. Стара редакція Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 р. передбачала, що «службовий твір – твір, створений автором у порядку виконання службових обов’язків відповідно до службового завдання чи трудового договору (контракту) між ним і роботодавцем». Відповідно, новий Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 22 грудня 2022 р. надає таке визначення службового твору: «твір, створений працівником у зв’язку з виконанням обов’язків за трудовим договором (контрактом)» [1].

Новітня законодавча формула дефініції службового твору за змістом хоч і є лаконічнішою, проте не виключає, а охоплює діяльність працівника щодо здійснення й обов’язків, прямо передбачених у трудовому договорі, і таких, які в договорі не передбачені, але виконують за окремим дорученням роботодавця, що в будь-якому разі пов’язане з трудовим договором (контрактом) [2, с. 2].

Суттєво помітним є те, що творцем тепер названо не автора, а працівника, виключений службовий обов’язок, що має бути передбачений службовим завданням, визначення та вимоги до документального оформлення якого не було надано як в судовій практиці, так і в нормативно-правових актах.

Суд, при вирішенні спорів з інтелектуальної власності мав дослідити межі службового завдання за допомогою безпосереднього аналізу трудового договору (контракту) та таких документів як: службове доручення, посадова інструкція, службова записка, розпорядження та інші. Однією з підстав відмови в задоволенні вимог позивача у судовому рішенні щодо визнання твору службовим міг бути відсутній укладений трудовий договір або службове завдання, з яких би вбачалася трудова функція особи на створення твору у процесі трудової діяльності.

Також, ґрунтуючись на практиці спорів щодо службових творів, можна зробити висновок, що роботодавцям доводиться докласти значних зусиль, щоб підтвердити службовий характер твору і часто недбале оформлення документів призводить до поразки у таких справах. Пункт 12 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 04.06.2010 № 5 «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» передбачає, що позивач повинен довести факт наявності в нього авторського права і (або) суміжних прав, факт порушення його прав відповідачем або загрозу такому порушенню, розмір шкоди (за винятком вимоги виплати компенсації), якщо вона завдана, та причинно-наслідковий зв’язок між завданою шкодою і діями відповідача. При цьому суду слід виходити із наявності матеріально-правової презумпції авторства (частина перша статті 435 ЦК, стаття 11 Закону N 3792-ХП).

Для уникнення спірних та конфліктних ситуацій роботодавцю слід максимально конкретизувати вимоги до кожного службового твору, визначити його характеристики, елементи, короткий зміст чи будь-які інші критерії, які дозволять розмежувати службовий твір з іншими об’єктами, створеними працівником. Оскільки закон не визначає обов’язковий зв’язок між створенням службового твору та знаходженням автора в приміщенні роботодавця в робочий час, роботодавцю також варто узгодити з працівником можливість роботи над твором за межами робочого місця та у вільний від роботи час. Однак роботодавець не може претендувати на отримання прав на твори, створення яких не відноситься до виконання службових обов’язків працівника [3, с. 29]. Якщо ж окреме доручення надається роботодавцем поза межами трудових обов’язків працівника, створений працівником об’єкт права інтелектуальної власності не може вважатися службовим. Це відкриє додаткові можливості для автора щодо реалізації свого твору, якщо не буде доведено його створення в робочий час, розширить сферу використання тощо [4, с. 2].

Стаття 435 Цивільного кодексу України зазначає, що первинним суб’єктом авторського права є автор твору. Вторинними суб’єктами авторського права, згідно закону, є інші фізичні та юридичні особи, які набули прав на твори. Виходячи з положень статті першої Закону України «Про авторське право і суміжні права», де автором може бути тільки фізична особа, яка своєю творчою діяльністю створила твір, юридична особа самостійно не може вважатися творцем службового твору. Отже, постає питання, чи можна звернутись до юридичної особи для написання твору на замовлення, якщо вона не може бути творцем, оскільки в такому разі її працівники, виконуючи трудові обов’язки, будуть авторами службового твору, що виконаний для клієнта юридичної особи?

Закон не передбачає безпосередньо, проте і не заперечує проти можливості створення службових виконань на підставі трудового договору та виконань, здійснених за замовленням. Останні є доволі поширеними у практиці, наприклад, при створенні аудіо книг, коли професійні актори читають текст за замовленням виробника фонограми-аудіо книги чи іншої особи [3, с. 92].

Юридична особа, від імені уповноваженої особи, може укласти з клієнтом договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності, де буде зазначений творець, який є працівником.

Деякі автори можуть спільно створити службовий твір. Відповідно до статті 13 Закону України «Про авторське право і суміжні права», у такому разі виникає співавторство. Автори, спільною творчою діяльністю яких створено твір, можуть виступати стороною договору, укладеного з роботодавцем за наявності домовленості про спільну працю для створення твору, що здійснена у письмовій чи усній формі та характеризується творчим та добровільним характером.

Цивільний кодекс України, у частині першій статті 429 вирішує питання приналежності особистих немайнових авторських прав інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, на користь працівника-творця об'єкта. А у випадках, передбачених законом, окремі особисті немайнові права інтелектуальної власності на такий об'єкт можуть належати юридичній або фізичній особі, де або у якій працює працівник. Частина перша статті 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права» не передбачає можливості роботодавцю мати особисті немайнові права інтелектуальної власності, оскільки ці права належать працівникові, творчою працею якого створено такий твір. Відтак, дві вищевказані норми утворюють колізію. На цьому прикладі, розглядаючи конкуренцію спеціальної і загальної норми, а саме: Закону України «Про авторське право і суміжні права» і Цивільного кодексу України, доцільною нормою для регулювання правовідносин щодо службового твору у сфері авторського права та суміжних прав, буде вважатись перший закон. Такі положення щодо вирішення суперечностей є положеннями доктрини теорії права та підтверджуються частиною першою пункту 4 листа Міністерства Юстиції України від 26.12.2008 № 758-0-2-08-19 «Щодо практики застосування норм права у випадку колізії». Ще одним підтвердженням застосування спеціального закону є конкуренція частини і цілого, а саме твору та об'єкту права інтелектуальної власності, де, для застосування, обираємо твір, а не загальний об'єкт прав інтелектуальної власності.

Частина третя статті 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права» надає право роботодавцю доручити іншій особі завершити незавершений службовий твір, вносити зміни у завершений службовий твір, супроводжувати службовий твір ілюстраціями, передмовами, післямовами тощо, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) або іншим договором щодо майнових прав на службовий твір. Однак правомочності супроводжувати твір ілюстраціями, передмовою, післямовою тощо, інші згадані права можуть вчинятися виключно за згодою автора і вони є складником саме особистих немайнових авторських прав, що прямо передбачено у п. 4 ч. 1 ст. 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Тож, наведені вище положення ч. 3 ст. 14 Закону, які дозволяють роботодавцеві вчиняти такі дії на власний розсуд та фактично уповноважують його здійснювати особисті немайнові права на службовий твір як об'єкт авторського права, не узгоджуються із приписами ч. 1 ст. 11, прямо їм суперечать. Причому в цьому випадку йдеться про такі способи використання твору (переробка, внесення до нього змін), які істотно впливають на інтереси автора як первісного творця, оскільки незалежно від внесених до твору змін право авторства зберігається й ім'я автора буде зазначатися при будь-якому використанні, відтворенні твору [2, с. 3]. У зв'язку з цим, варіантом усунення колізії може бути використання конструкції частини першої статті 429 Цивільного кодексу України, де законодавець прописав, що окремі особисті немайнові права інтелектуальної власності у певних випадках, передбачених законом, можуть належати іншій фізичній або юридичній особі, якою в даних обставинах буде виступати роботодавець.

Частина третя статті 440 Цивільного кодексу України та частина друга статті 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права» фактично однаковим формулюванням передають майнові права на службовий твір роботодавцю з моменту створення службового твору у повному складі, якщо інше не передбачено законом або договором. Незважаючи на правомочності роботодавця, вказані в частині третій статті 14, які було згадані вище, існують певні ризики, оскільки якщо працівник припинить роботу над твором до його повного завершення, роботодавець не буде мати прав на не створений в повному обсязі твір та не зможе «витребувати» від свого співробітника передачу такого об'єкта права інтелектуальної власності. Тому в договорі між працівником і роботодавцем рекомендується визначити, що передача майнових авторських прав на твір відбувається в момент створення кожного елементу твору. Важливо також врахувати обов'язок працівника передати роботодавцю незавершений твір у зв'язку із звільненням та можливість укласти окремий цивільно-правовий договір для завершення твору автором, після втрати його статусу як працівника.

Існують різноманітні підходи до вирішення питання винагороди для авторів службових об'єктів інтелектуальної власності. Деякі дослідники вважають, що в оплату праці автора службового твору повинна включатися також винагорода за його подальше використання, оскільки створення таких об'єктів входить у трудові функції працівника, пов'язані із створенням службового твору в робочий час, який вважається продуктом праці. Інші вбачають, що заробітна плата виплачується за трудові обов'язки і не включає в себе винагороду за використання службового твору. Частина друга статті 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права» вирішує це питання таким чином: «якщо майнові права на твір переходять до роботодавця, працівник, який є автором службового твору, має право на винагороду. Якщо посадові обов'язки працівника прямо передбачають створення службових творів відповідних видів, авторська винагорода за створення і використання таких творів, а також за перехід прав на них може бути включена до заробітної плати працівника відповідно до договору між працівником і роботодавцем». Відповідно до пункту 25 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» від 04.06.2010 р. № 5 виплата працівникові заробітної плати не є тотожною виплаті йому авторської винагороди за створений твір у зв'язку з виконанням трудового договору, оскільки заробітна плата – це винагорода за виконану роботу залежно від певних умов, а авторська винагорода – це всі види винагород або компенсацій, що виплачуються автором за використання їх творів, які охороняються в межах, встановлених авторським правом. У разі, коли між сторонами не досягнуто згоди щодо розміру авторської винагороди, суди при обчисленні такої винагороди мають керуватися положеннями постанови Кабінету Міністрів України від 18 січня 2003 року № 72 «Про затвердження мінімальних ставок винагороди (рояліті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав».

Згідно з частиною п'ятою статті 13 Закону України «Про авторське право і суміжні права» винагорода за використання твору, створеного у співавторстві, розподіляється між співавторами рівними частками. Співавтори можуть укласти договір і домовитись про інше. З положень законодавства і судової практики впливає право автора на додаткову винагороду за створення службового об'єкту, якщо цивільно-правовим договором не буде передбачено інше.

Пункт 24 Пленуму Верховного Суду України «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» від 04.06.2010 р. № 5 вказує, що порядок здійснення майнових прав на об'єкт, створений у порядку виконання працівником трудового договору (контракту) може бути врегульований цивільно-правовим договором. Розпорядження майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав, окрім трудового договору (контракту), відповідно до статті 48 Закону України «Про авторське право і суміжні права» може здійснюватися на підставі: договору про створення за замовленням і використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав, особливості якого буде його укладення між роботодавцем і працівником до створення твору; договору про передавання (відчуження) майнових прав на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав; ліцензійного договору на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав; публічної ліцензії на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав; іншого правочину щодо розпорядження майновими правами на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав. Останні три види договорів будуть укладатись сторонами вже після створення службового твору.

У разі укладення між працівником та його роботодавцем договору про розподіл майнових прав інтелектуальної власності в ньому доцільно передбачити: об'єкт договору (твір, що має бути створений); у разі укладення договору після створення твору, опис уже створеного твору з тим, щоб його можна було ідентифікувати у разі виникнення спору); умови про розподіл майнових прав інтелектуальної власності із зазначенням, які права переходять до роботодавця, а які залишаються за працівником; умови, способи та порядок виплати роботодавцем винагороди працівникові у разі створення службового твору; додаткові (до встановлених трудовим законодавством) обов'язки роботодавця, спрямовані на створення відповідних умов для працівника; умови спільного використання твору та розподілу винагороди від такого використання, якщо майнові права належать спільно працівникові та роботодавцеві. Також у договорі бажано встановити правові наслідки в разі зловживання роботодавцем майновими правами інтелектуальної власності (невикористання твору на визначених умовах, невчасна виплата винагороди, невивплата винагороди повністю або частково, інші форми неналежного використання майнових прав інтелектуальної власності тощо) [4, с. 5]. Додатковим пунктом договору, який включається на практиці, особливо в сфері айті права, або ж окремим додатковим договором можуть бути розроблені положення про

комерційну тасмницю, умови збереження працівником конфіденційності матеріалів, пов'язаних з об'єктом права інтелектуальної власності.

Для виникнення охорони об'єктів авторського права в Україні не потрібна реєстрація. Частина перша статті 7 Закону України «Про авторське право і суміжні права» забезпечує охорону усіх оригінальних творів – оприлюднених та неоприлюднених, завершених та незавершених. Частина перша статті 9 вищезгаданого закону визначає твір створеним з моменту первинного надання йому будь-якої об'єктивної форми (письмової, речової, електронної (цифрової) тощо).

Одним із критеріїв охороноздатності службового твору є фіксація твору, або його вираження в об'єктивній формі. Так, у Кодексі інтелектуальної власності Франції твори літератури, науки й мистецтва повинні існувати в будь-якій об'єктивній формі: письмовій, усній, об'ємно-просторовій, у формі відео- чи звукозапису. Польський Закон про авторське право і суміжні права охороняє твори, що існують у будь-якій формі. У Чехії твори можуть бути виражені в будь-якій об'єктивній формі, у тому числі електронній. Однак таке широке визначення об'єктивної форми твору властиве для національних законодавств континентальної системи права [4, с. 4].

Порівняно з об'єктами авторського права та суміжних прав, об'єкти патентного права – винаходи, корисні моделі, промислові зразки, включаючи створені у службовому порядку, потребують державної реєстрації для набуття охоронного документу який надає виключні права, що передбачені для власників патенту на винахід і корисну модель та свідоцтва на промисловий зразок. Процедура реєстрації характеризується формалізованим порядком та передбачена в спеціалізованих актах законодавства, таких як Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (стаття 9), Закон України «Про промислові зразки» (стаття 8). Спільним для категорій патентного права є обов'язок винахідника або автора промислового зразка подати роботодавцю письмове повідомлення про створений ним об'єкт патентного права з матеріалами (описом), що розкривають суть промислового зразка досить ясно і повно. Роботодавець протягом чотирьох місяців повинен укласти з автором або ж винахідником письмовий договір щодо розміру та умов виплати йому (його правонаступнику) винагороди відповідно до економічної цінності службового об'єкту та іншої вигоди, одержаної роботодавцем. Якщо роботодавець протягом чотирьох місяців від дати одержання цього повідомлення не подасть заявки до Національного органу інтелектуальної власності, то право на реєстрацію патентного права переходить до автора або ж винахідника.

Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності, а саме: сорти рослин та компонування напівпровідникових виробів також підлягають державній реєстрації для отримання охоронного документа – свідоцтва на компонування напівпровідникових виробів, патенту на сорт рослин, свідоцтва про державну реєстрацію сорту або ж свідоцтва про авторство на сорт рослин. Стаття 7 Закону України «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів» має ідентичну назву «Право роботодавця» та спільні особливості з реєстрацією службових об'єктів патентного права. А, наприклад, стаття 17 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» не обмежує право подачі суб'єктів певним терміном та передбачає, що заявка на сорт подається автором самостійно або спільно з роботодавцем (замовником), якщо це передбачено умовами трудового договору (контракту) чи договору про створення сорту за замовленням.

Висновки. Підсумовуючи, можна відмітити, що такі етапи як обов'язок створення, безпосереднє створення кожного елементу твору, передача майнових прав, винагорода і порядок використання службового твору у сфері авторського права та суміжних прав потребують належного документального оформлення, яке може бути здійснено у трудовому договорі (контракті) та/або в цивільно-правовому договорі. Врахування всіх нюансів практики та колізій законодавства допоможе знайти вигідне рішення та попередити спори і судові процеси для працівника і роботодавця.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про авторське право та суміжні права». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>
2. Шимон С. І. Правовий режим службового твору як об'єкта авторських прав: законодавчі новели / С. І. Шимон, О. А. Лупало. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. URL: http://lsej.org.ua/1_2023/35.pdf.
3. Штефан А. С. Авторське право і суміжні права: особливості правової охорони, здійснення та захисту. 2017. URL: <http://ndiiv.org.ua/Files2/Monogr.avtor.%20pravo%20i%20sumiz.%20prava.pdf>.

4. Кисельова О. І. Основні тенденції правового регулювання творів, створених у процесі виконання трудових обов'язків науково-педагогічним працівником, в Україні та у світі / О. І. Кисельова, О. Рисенко. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/01/6.pdf>.

5. Дюкарева К. Ю. Права інтелектуальної власності співавторів у разі створення твору науки у зв'язку з виконанням трудового договору. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/31365/1/%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%90%20%D0%86%D0%9D%D0%A2%D0%95%D0%9B%D0%95%D0%9A%D0%A2%D0%A3%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%9E%D0%87%20%D0%92%D0%9B%D0%90%D0%A1%D0%9D%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%86%20%D0%A1%D0%9F%D0%86%D0%92%D0%90%D0%92%D0%A2%D0%9E%D0%A0%D0%86%D0%92%20%D0%A3%20%D0%A0%D0%90%D0%97%D0%86%20%D0%A1%D0%A2%D0%92%D0%9E%D0%A0%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%AF.pdf>.

УДК 347.734

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.4.6>

ЦВЕТКОВ А.М.

РОЗВИТОК ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ В УКРАЇНІ

THE DEVELOPMENT OF LEGAL REGULATION OF THE BANKS WITH FOREIGN CAPITAL ACTIVITY IN UKRAINE

Актуальність статті полягає в тому, що банківська система є однією із важливих складових сучасної ринкової економіки. В умовах євроінтеграційних процесів як і на початку незалежності зростає інтерес до різних аспектів вдосконалення банківського законодавства України, включаючи процес гармонізації банківського законодавства ЄС та України. У статті досліджено питання ролі іноземного капіталу в банківській сектор української економіки. При цьому здійснено стислий ретроспективний аналіз кожного етапу історії входження іноземних банків на ринок нашої країни. З цієї метою виокремлено п'ять етапів входження іноземних інвесторів до банківського сектора України починаючи з 1991 по 2010 роки. Також пропонується виділити додатково ще три етапи такого входження шостий етап (2010–2014), сьомий (2014–2022), восьмий (початок 2022 року по теперішній час). Також, на підставі статистичних даних НБУ розглянуто динаміку зміни кількості діючих банків загалом в Україні з 1995 по 2023 роки, та по банкам з іноземним капіталом зокрема. Метою статті є дослідження впливу іноземних банків на розвиток банківської системи України та формулювання та ідентифікація проблем, які пов'язані з гармонізацією чинних нормативно-правових актів України у банківській сфері із стандартами та вимогами законодавства ЄС. Правове регулювання діяльності іноземних банків в Україні розглянуто на трьох ієрархічних рівнях: міжнародний, національний та корпоративний. На міжнародному рівні досліджено питання гармонізації законодавства ЄС та України у банківській сфері, визначено Директиви ЄС, які необхідно імплементувати в національне законодавство. Також, акцентовано увагу на одному із основних документів у сфері гармонізації банків-

© ЦВЕТКОВ А.М. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник (Науково-дослідний інститут приватного права та підприємництва імені Ф.Г. Бурчака Національної академії правових наук України) <https://orcid.org/0000-0002-3239-322X>